

OLIMLAR NIGOHİ

ILMIY OMMABOP JURNAL

4-SON 2026-YIL

ISSN 3060-5458



BUXORO -2026



OLIMLAR NIGOHI

ilmiy ommabop jurnal

4-son (2026-yil, mart)

Jurnal 2025-yildan chiqa boshlagan

Buxoro -2026

MUNDARIJA		
4	Oygul Jumayevna Kholmuminova Peculiarities or family, school and community cooperation in environmental legal education	<i>Pedagogika</i>
10	Sunnatov Umid Taxirovich, Mamatxanov Nodirxon Sadridin o'g'li Ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etishga jalb qilinadigan bo'linmalarni jismoniy va ruxiy tayyorlashda mavjud muammolar va ularning yechimlari	<i>Huquq</i>
15	Sharofiddinova Zebiniso Sheroz qizi O'quvchilarda sanogen tafakkurni namoyon bo'lishining o'ziga xos xususiyatlari	<i>Psixologiya</i>
19	Olimov Temur Hasanovich, Kenjayeva Gulhayo Alisher qizi Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlashni rivojlantirishda pedagogik texnologiyalar	<i>Pedagogika</i>
24	Baratova Malika Ulug'bek qizi, Sharipova Sunbula Ahad qizi "Lison ut-tayr" dostonida yetti vodiy talqini	<i>Filologiya</i>
31	Tosheva Gulnora Djuraevna, Eliyeva Ra'no Rustam qizi Bo'lajak muhandislarning dizaynerlik faoliyatini rivojlantirishga oid uslubiy tavsiyalar	<i>Pedagogika</i>
39	Durnazarov Yorqin Shoniyoz o'g'li Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	<i>Pedagogika</i>
42	Kamolova Dinora Sultonmurod qizi, Avezov Sobit Safarovich Montessori ta'limi orqali bolalar rivojlanishidagi innovatsion yondashuv	<i>Pedagogika</i>
50	Allamurodova Gulhayo Panjimurodovna O'quvchilar bilimini baholashning nazariy asoslari	<i>Pedagogika</i>
54	Istaitilloyev Sardor Nusratilloyevich Inclusive education and social perspectives towards inclusive education	<i>Pedagogika</i>
57	Shamsuddinova Sohobaxon Biloliddin qizi The social risks of extremist propaganda in the information society	<i>Sotsiologiya</i>
61	Hamroyev Temurbek Jamshid o'g'li Migratsion oilalarda o'sayotgan o'smirlarning ijtimoiy muhitga integratsiyalashuvi va psixologik moslashuvi	<i>Psixologiya</i>
68	Shokirov Mubin Rustamovich, Ergasheva Iroda Qosimovna O'zbekiston respublikasida inson huquq va erkinliklarini ta'minlashning ijtimoiy-siyosiy va huquqiy asoslari: shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va zamonaviy tendensiyalar	<i>Huquq</i>
72	Shamsuddinova Sohobaxon Biloliddin qizi The importance of cultural awareness in language teaching among uzbek students	<i>Filologiya</i>
76	Kholmuminova Aziza Zafar kizi Teaching moral values through the application of innovative pedagogical technologies	<i>Pedagogika</i>
79	Ziyodullayeva Shohsanam Ubaydullayevna "O'zbek bolalar adabiyotida adabiy ertaklarning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari"	<i>Filologiya</i>
82	Akramqulova Mohira Sherali qizi Ta'lim jarayonida o'quvchilarni ijtimoiy faollikka yo'naltirish metodikasining evolyutsiyasi va tarbiyaviy samaradorligi tahlili	<i>Pedagogika</i>
85	X. Qilichova, Asadova Marjona Ahmad qizi Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq madaniyatini shakllantirishning	<i>Pedagogika</i>

	nazariy asoslari	
90	Ochilova Farida Soliyevna Oliy ta'lim muassasalarida aralash ta'lim modelini joriy etishning pedagogik samaradorligi va innovatsion imkoniyatlari	<i>Pedagogika</i>
94	Ilxamova Diana Ikromovna O'smir yoshdagi o'quvchilarda tolerantlikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari	<i>Psixologiya</i>
100	Namozov Baxrom, Ibrohimov Anvarjon Nurullayevich 7-sinf o'smirlarida emotsional barqarorlikni rivojlantirishda maktab psixologining roli	<i>Psixologiya</i>
105	Yusupova Rayona Bahromjon qizi Missionerlik va prozelitizmning siyosiy-ijtimoiy xavfi	<i>Sotsiologiya</i>
108	Hafizov Diyorbek Shaxsga doir ma'lumotlar tushunchasi va himoyasi	<i>Huquq</i>
117	Murodov Shomurod Shahobiddinovich Fanlararo loyihalar tushunchasining pedagogik mohiyati va ta'lim jarayonidagi o'rni	<i>Pedagogika</i>
121	Nasrullayeva Sohiba Sharofovna Kompetensiyaviy yondashuvning pedagogik mohiyati va ta'lim jarayonidagi metodologik ahamiyati	<i>Pedagogika</i>
125	Nazarova Gulira'no Xamidovna Neyro-lingvistik dasturlash (nlp) texnologiyalarining pedagogik mohiyati va yozma ishlarni baholashdagi o'rni	<i>Pedagogika</i>
129	Toshpo'latova Guliniso Rajab qizi, Baxtiyorova Zarnigor Alisher Qizi Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida ta'lim sifatini oshirish	<i>Pedagogika</i>
133	Nabiyev Muhriddin Baxtiyor o'g'li O'zbekiston ekologik qonunchiligida barqaror rivojlanish tamoyillarining huquqiy ifodasi	<i>Huquq</i>
137	Xamroyev Mansur Choriyevich, Migrantlar bilan ishlashning ijtimoiy-psixologik muammolari	<i>Psixologiya</i>
143	Mamatqulov Akbarjon Raim o'g'li, Raqamli texnologiyalar sharoitida texnika talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish	<i>Pedagogika</i>
148	Mamatrayimov Jumanazar Mamatmurod o'g'li The impact of peers and social media on adolescents' psyche in relation to destructive religious ideas	<i>Psixologiya</i>
153	Toshmamatova Umida O'ktam qizi Semantic and etymological features of ethnically motivated place names in uzbek and english	<i>Filologiya</i>

Xamroyev Mansur Choriyevich,
Buxoro davlat universiteti tadqiqotchisi

MIGRANTLAR BILAN ISHLASHNING IJTIMOYIY-PSIXOLOGIK MUAMMOLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada migrantlar bilan ishlash jarayonida yuzaga keladigan ijtimoiy-psixologik muammolar zamonaviy jamiyat sharoitida kompleks tarzda tahlil qilinadi. Migratsiya jarayonlari migrantlarning shaxsiy rivoji, emotsional holati, ijtimoiy moslashuvi va jamiyat bilan o'zaro munosabatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotda migrantlar orasida uchraydigan psixologik stress, xavotir, ijtimoiy begonalashuv, madaniy shok, til va muloqot to'siqlari, shuningdek, diskriminatsiya va stigma bilan bog'liq muammolar yoritiladi. Alohida e'tibor migrantlar bilan ishlovchi mutaxassislar - psixologlar, ijtimoiy xodimlar va pedagoglar duch keladigan kasbiy qiyinchiliklarga qaratiladi. Migrantlar bilan samarali ishlash uchun madaniyatlararo kompetensiya, empatiya, tolerantlik va kommunikativ ko'nikmalarning ahamiyati asoslab beriladi. Maqolada ijtimoiy-psixologik qo'llab-quvvatlashning individual, guruhviy va institutsional mexanizmlari tahlil qilinib, migrantlarning psixologik farovonligini ta'minlash va jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyasini qo'llab-quvvatlash muhimligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: migrantlar, ijtimoiy-psixologik muammolar, moslashuv, madaniyatlararo muloqot, diskriminatsiya, psixologik qo'llab-quvvatlash.

Аннотация. В статье рассматриваются социально-психологические проблемы работы с мигрантами в условиях современных миграционных процессов. Миграция оказывает значительное влияние на эмоциональное состояние, социальную адаптацию и психологическое благополучие мигрантов. В работе анализируются такие проблемы, как стресс, тревожность, социальная отчужденность, культурный шок, языковые и коммуникативные барьеры, а также проявления дискриминации и социальной стигматизации. Особое внимание уделяется трудностям, с которыми сталкиваются специалисты, работающие с мигрантами, включая психологов, социальных работников и педагогов. Подчеркивается значение межкультурной компетентности, эмпатии, толерантности и профессиональных коммуникативных навыков в процессе взаимодействия с мигрантами. В статье обосновывается необходимость комплексного социально-психологического сопровождения мигрантов, включающего индивидуальные и групповые формы помощи, а также институциональные меры поддержки. Сделан вывод о том, что эффективная работа с мигрантами способствует не только их успешной интеграции, но и укреплению социальной стабильности принимающего общества.

Ключевые слова: мигранты, социально-психологические проблемы, социальная адаптация, культурный шок, дискриминация, психологическая помощь.

Abstract. This article examines the socio-psychological problems associated with working with migrants in the context of contemporary migration processes. Migration significantly affects migrants' emotional well-being, social adaptation, and psychological stability. The study analyzes key challenges faced by migrants, including psychological stress, anxiety, social alienation, culture shock, language and communication barriers, as well as experiences of discrimination and social stigma. Particular attention is paid to the professional difficulties encountered by specialists working with migrants, such as psychologists, social workers, and educators. The article emphasizes the importance of intercultural competence, empathy, tolerance, and effective communication skills in providing psychosocial support to migrant populations. Various individual, group-based, and institutional support mechanisms are discussed as essential components of effective work with

migrants. The findings highlight that comprehensive socio-psychological support not only facilitates migrants' successful integration into host societies but also contributes to social cohesion and long-term social stability.

Key words: *migrants, socio-psychological problems, social adaptation, culture shock, discrimination, psychosocial support.*

Kirish. Zamonaviy globallashuv sharoitida migratsiya jarayonlari dunyoning deyarli barcha hududlarini qamrab olib, jamiyatlarning ijtimoiy tuzilmasi va psixologik muhitga chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. Migrantlar sonining ortishi bilan bog'liq holda ularni qabul qiluvchi jamiyatlar oldida nafaqat iqtisodiy va huquqiy, balki murakkab ijtimoiy-psixologik muammolar ham yuzaga kelmoqda. Migrantlar bilan ishlash jarayoni shaxsning yangi ijtimoiy-madaniy muhitga moslashuvi, emotsional barqarorligi va jamiyatga integratsiyalashuvi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ushbu jarayonlarda psixologik omillar hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Migratsiya shaxs hayotida keskin o'zgarishlarni keltirib chiqaruvchi stressli vaziyat hisoblanadi. Yangi til, yangi madaniyat, notanish ijtimoiy me'yorlar va ijtimoiy rollar migrantlarda xavotir, ishonchsizlik, yolg'izlik hissi va psixologik zo'riqishni kuchaytirishi mumkin. Ayniqsa, ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning yetishmasligi, diskriminatsiya, stigma va ijtimoiy chetlanish holatlari migrantlarning ruhiy holatini yanada murakkablashtiradi. Shu sababli migrantlar bilan ishlashda faqat tashkiliy yoki ma'muriy choralar bilan cheklanib qolmasdan, ularning psixologik ehtiyojlarini hisobga olgan kompleks yondashuv zarur bo'ladi.

Migrantlar bilan ishlovchi mutaxassislar - psixologlar, ijtimoiy xodimlar, pedagoglar va boshqa soha vakillari - ko'pincha madaniyatlararo tafovutlar, kommunikativ to'siqlar va psixologik qarshiliklarga duch keladilar. Ushbu jarayonda empatiya, tolerantlik, madaniyatlararo kompetensiya va samarali muloqot ko'nikmalarining yetishmasligi ish samaradorligini pasaytirishi mumkin. Shuningdek, migrantlarning psixologik muammolarini o'z vaqtida aniqlamaslik ularning jamiyatga moslashuv jarayonini cho'zib yuboradi va ijtimoiy ziddiyatlarning kuchayishiga olib kelishi ehtimolini oshiradi.

Shu nuqtai nazardan, migrantlar bilan ishlashning ijtimoiy-psixologik muammolarini chuqur o'rganish dolzarb ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi. Ushbu yo'nalishdagi tadqiqotlar migrantlarning psixologik farovonligini ta'minlash, ularning ijtimoiy moslashuvini qo'llab-quvvatlash va qabul qiluvchi jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiluvchi samarali mexanizmlarni ishlab chiqish uchun muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili. Migrantlar bilan ishlashning ijtimoiy-psixologik muammolari bo'yicha ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mazkur yo'nalish migratsiyani shaxs va jamiyat o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sir jarayoni sifatida talqin qiladigan konsepsiyalar asosida shakllanadi. Xorijiy tadqiqotlarda migrantlar bilan ishlash masalasi, avvalo, moslashuv (adaptation), akkulturratsiya (acculturation), ijtimoiy integratsiya (integration) va psixologik farovonlik (well-being) tushunchalari bilan bevosita bog'lab izohlanadi. J. W. Berry tomonidan ishlab chiqilgan akkulturratsiya modeli migrantning qabul qiluvchi jamiyat madaniyatiga munosabati va o'z madaniy identitetini saqlash darajasiga ko'ra integratsiya, assimilyatsiya, separatsiya va marginalizatsiya strategiyalarini farqlaydi; ushbu yondashuv amaliyotda migrantlar bilan ishlashda muammolar nima uchun bir xil sharoitda ham turlicha namoyon bo'lishini tushuntiradi, chunki integratsiya strategiyasi ko'proq psixologik barqarorlik va ijobiy ijtimoiy aloqalar bilan kechsa, marginalizatsiya holatida begonalashuv, depressiv holatlar va ijtimoiy chekinish xavfi ortadi. Shu mantiqdan kelib chiqib, xorijiy adabiyotlarda migrantlar bilan ishlashning muhim sharti sifatida qabul qiluvchi muhitning

ochiqligi, diskriminatsiya darajasi va “moslashuv uchun imkoniyatlar” (til o‘rganish, ish topish, ijtimoiy xizmatlar)ning mavjudligi ko‘rsatiladi.

Madaniyatlararo moslashuv jarayonini yoritishda C. Ward, S. Bochner va A. Furnham ishlarida psixologik moslashuv (emotsional holat, qoniqish, stress) va sotsiokultural moslashuv (kundalik hayot ko‘nikmalari, muloqot, normaga rioya) ajratib ko‘rsatiladi; bu ajratish migrantlar bilan ishlashda ko‘pincha xatolik qilinadigan nuqtani ko‘rsatadi: faqat rasmiy hujjatlar, ish va yashash masalalarini hal qilish migrantning emotsional iztiroblari, yolg‘izlik, ayb yoki uyat hissi kabi ichki muammolarini avtomatik bartaraf etmaydi. Demak, adabiyotlar amaliy yordamni psixologik qo‘llab-quvvatlash bilan birlashtirish zarurligini asoslaydi. Xususan, R. Lazarus va S. Folkman tomonidan ishlab chiqilgan stress–baholash–coping yondashuvi migrantlar duch keladigan stressorlar (til to‘siqlari, ijtimoiy maqom pasayishi, noaniqlik, huquqiy cheklovlar) shaxs tomonidan qanday baholanishi va qanday coping strategiyalari tanlanishiga qarab psixologik natijalar keskin farqlanishini ko‘rsatadi; bu esa migrantlar bilan ishlashda psixoedukatsiya, stress-menedjment, muammo yechishga yo‘naltirilgan copingni kuchaytirish, ijtimoiy yordam so‘rash ko‘nikmalarini o‘rgatish kabi yo‘nalishlarning ilmiy asosini beradi. Resurslar nuqtai nazaridan S. Hobfollning “resurslarni saqlash” (Conservation of Resources) nazariyasi ham migrantlar bilan ishlash muammolarini chuqurroq tushuntiradi: migratsiya ko‘pincha resurs yo‘qotish (ijtimoiy tarmoq uzilishi, til kompetensiyasi yetishmasligi, maqom pasayishi, madaniy kapitalning “ishlamasligi”) bilan boshlanadi; agar mutaxassislar resurslarni tiklash (ijtimoiy tarmoq yaratish, kasbiy qayta yo‘naltirish, huquqiy himoya, jamoaga kirish) strategiyalarini taklif qila olmasa, stress kuchayib, moslashuv cho‘ziladi.

Ijtimoiy-psixologik adabiyotlarda migrantlar bilan ishlashdagi eng og‘riqli yo‘nalishlardan biri diskriminatsiya va stigma muammosi sifatida ko‘rsatiladi. Bu yerda E. Goffmanning stigma haqidagi g‘oyalari migrantlarning “boshqacha” sifatida belgilanishi ularda o‘zini past baholash, ijtimoiy chekinish, o‘zini himoya qilish uchun tajovuzkorlik yoki “ko‘rinmas bo‘lishga” intilish kabi strategiyalarni yuzaga keltirishi mumkinligini izohlaydi. Ijtimoiy identitet nazariyasi (H. Tajfel, J. Turner) esa “biz–ular” chegaralarining kuchayishi qabul qiluvchi jamiyatda ham, migrantlar guruhida ham stereotiplash va ijtimoiy masofani oshirishini, natijada muloqot sifatining pasayishi va ziddiyatlar ehtimoli ortishini ko‘rsatadi. Shuning uchun xorijiy manbalarda migrantlar bilan ishlashda faqat migrantning o‘zini “o‘zgartirish” emas, balki qabul qiluvchi jamiyatda tolerantlikni kuchaytirish, interkultural dialog, ommaviy ma‘rifiy ishlar orqali ijtimoiy muhitni ham tayyorlash zarurligi ta‘kidlanadi.

Rus ilmiy maktabida migratsiya muammolari ko‘proq ijtimoiy jarayon, demografik siljishlar va moslashuvning institutsional sharoitlari bilan bog‘liq holda yoritiladi, biroq bu yondashuv ijtimoiy-psixologik muammolarni tushuntirishda ham muhim nazariy tayanch beradi. L. L. Рыбаковский migratsiyani omillar va oqibatlar tizimi sifatida ko‘rib, migrantlarning moslashuvi jamiyatning ijtimoiy siyosati, mehnat bozori va ijtimoiy boshqaruv tizimi bilan chambarchas bog‘liqligini ko‘rsatadi; bu esa amaliyotda migrantlar bilan ishlashda “faqat psixologik yordam” yetarli bo‘lmasligini, institutsional mexanizmlar (bandlik, ta‘lim, huquqiy himoya, ijtimoiy xizmatlar) bilan integratsiyalashgan yondashuv zarurligini anglatadi. V. A. Ионцев migratsiya tadqiqotlarining metodologik yo‘nalishlarini umumlashtirib, migratsiyani tahlil qilishda iqtisodiy ko‘rsatkichlar bilan bir qatorda ijtimoiy-psixologik indikatorlar (ijtimoiy kayfiyat, qo‘rquv va xavotir, ijtimoiy ishonch)ni ham e‘tiborga olish kerakligini asoslaydi. J. A. Зайончковская hamda V. I. Мукомель ishlari migratsiya oqimlari, moslashuv va integratsiya muammolarini keng yoritib, mahalliy hamjamiyat va institutlar bilan muloqot mexanizmlarini (mahalla analogi, NNT, ijtimoiy xizmatlar, diasporalar) migrantlar farovonligi uchun muhim omil sifatida ko‘rsatadi.

Bevosita ijtimoiy-psixologik yo‘nalishda G. M. Андреева shaxslararo munosabatlar va ijtimoiy persepsiya masalalarini markazga qo‘ygan holda, migrantlar bilan ishlashdagi

ko'plab qiyinchiliklar aslida noto'g'ri talqin (atribusiya xatolari), stereotiplar va muloqotdagi kontekst tafovutlari bilan bog'liqligini izohlashga yordam beradi. A. A. Леонтьевning muloqot psixologiyasi bo'yicha qarashlari esa til va muloqot to'siqlari faqat lug'at bilmaslik emas, balki ma'no, intonatsiya, ijtimoiy ishoralar, masofa va odob me'yorlari kabi noverbal va pragmatik komponentlarning mos kelmasligi tufayli ham yuzaga kelishini ko'rsatadi; shu bois migrantlar bilan ishlashda "kommunikativ kompetensiya"ni rivojlantirish treninglari va mediatorlik amaliyotlari ilmiy jihatdan asosli vosita sifatida ko'riladi. Rus etnopsixologiyasi va tolerantlik tadqiqotlarida (T. G. Солдатова maktabi) ijtimoiy masofa, ksenofobiya, stereotiplash va ijtimoiy taranglik muammolari tahlil qilinib, migrantlar bilan ishlashda konflikt profilaktikasi, tolerantlikni oshirish, guruhlararo dialoglarni tashkil etish kabi yondashuvlar taklif etiladi.

Adabiyotlar tahlilining umumiy natijasi shuki, migrantlar bilan ishlashning ijtimoiy-psixologik muammolari odatda bir-biriga uzviy bog'langan to'rtta blokda jamlanadi: birinchisi, moslashuv va stress muammolari (xavotir, madaniy shok, resurs yo'qotish, coping tanlovi); ikkinchisi, muloqot va madaniyatlararo to'siqlar (til, pragmatika, noverbal signallar, ijtimoiy me'yorlar); uchinchisi, ijtimoiy munosabatlar va qabul qilinish (stigma, diskriminatsiya, ijtimoiy identitet, ijtimoiy masofa); to'rtinchisi, institutsional va amaliy qo'llab-quvvatlashning yetarliligi (bandlik, ta'lim, huquqiy himoya, psixologik xizmatlar, mediatorlik). Shu sababli zamonaviy ilmiy qarashlar migrantlar bilan ishlashda kompleks yondashuvni ustuvor deb biladi: individual konsultatsiya va psixodiagnostika guruhiy treninglar, ijtimoiy tarmoq yaratish, madaniyatlararo mediatorlik, hamjamiyatni tayyorlash hamda institutsional xizmatlar bilan uzviy bog'langan holda amalga oshirilgandagina ijobiy natija barqaror bo'ladi. Bu yondashuv migrantning psixologik farovonligini oshirish bilan birga, qabul qiluvchi jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va hamjihatlikni mustahkamlashga ham xizmat qiladi.

Muhokama. Migrantlar bilan ishlashning ijtimoiy-psixologik muammolarini muhokama qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu faoliyat ko'p qatlamli va murakkab jarayon bo'lib, u nafaqat migrantlarning individual psixologik holati, balki ularni qabul qiluvchi jamiyatning ijtimoiy-psixologik tayyorgarligi bilan ham chambarchas bog'liqdir. Migratsiya jarayoniga jalb etilgan shaxslar ko'pincha yangi ijtimoiy-madaniy muhitga moslashish jarayonida kuchli psixologik bosimni boshdan kechiradilar. Til to'siqlari, notanish ijtimoiy me'yorlar, kasbiy maqomning pasayishi yoki yo'qolishi, shuningdek, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tarmoqlarining uzilishi migrantlarda xavotir, ishonchsizlik, yolg'izlik va emotsional beqarorlikni kuchaytiradi. Shu sababli migrantlar bilan ishlash jarayonida eng avvalo ularning psixologik ehtiyojlarini aniqlash va stressni kamaytirishga qaratilgan yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Muhokamada muhim jihatlardan biri shundaki, migrantlar bilan ishlashdagi muammolar faqat migrantning o'ziga xos xususiyatlari bilan cheklanmaydi, balki qabul qiluvchi jamiyatda mavjud bo'lgan stereotiplar, ijtimoiy masofa va diskriminatsion munosabatlar bilan ham bog'liqdir. Migrantlar ko'pincha "begona" sifatida qabul qilinib, ijtimoiy chetlanish yoki stigma bilan yuzma-yuz keladilar. Bu holat ularning o'zini past baholashiga, ijtimoiy faolligining pasayishiga yoki aksincha, himoyaviy va tajovuzkor xulq-atvorning kuchayishiga olib kelishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, migrantlar bilan ishlash faqat moslashuvga yordam berish emas, balki qabul qiluvchi jamiyatda tolerantlik, empatiya va madaniyatlararo tushunishni rivojlantirishni ham o'z ichiga olishi lozim.

Muhokamada alohida e'tibor migrantlar bilan ishlovchi mutaxassislarining kasbiy qiyinchiliklariga ham qaratiladi. Psixologlar, ijtimoiy xodimlar va pedagoglar ko'pincha madaniy tafovutlar, muloqotdagi noaniqliklar va migrantlarning psixologik qarshiligi bilan duch keladilar. Agar mutaxassisda madaniyatlararo kompetensiya va empatik yondashuv yetarli bo'lmasa, yordam jarayoni samarasiz bo'lishi yoki ishonch munosabatlari

shakllanmasligi mumkin. Shu bois migrantlar bilan ishlashda mutaxassislarning o'zlari uchun ham doimiy treninglar, superviziya va metodik qo'llab-quvvatlash muhim hisoblanadi.

Shuningdek, muhokamada migrantlar bilan ishlashning individual va guruhiy shakllari o'rtasidagi muvozanat masalasi ham muhim o'rin tutadi. Individual psixologik maslahat migrantning shaxsiy muammolarini chuqurroq tahlil qilish imkonini bersa, guruhiy treninglar va qo'llab-quvvatlovchi guruhlar ijtimoiy aloqalarni tiklash, o'zaro tajriba almashish va ijtimoiy birdamlikni kuchaytirishga xizmat qiladi. Bunday guruhiy ishlar migrantlarda "yolg'iz emasman" degan psixologik hissiyotning shakllanishiga yordam berib, moslashuv jarayonini tezlashtiradi.

Umuman olganda, muhokama natijalari migrantlar bilan ishlashning ijtimoiy-psixologik muammolari tizimli va kompleks yondashuvni talab qilishini ko'rsatadi. Ushbu faoliyat migrantning individual psixologik holatini qo'llab-quvvatlash, madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish, qabul qiluvchi jamiyatda ijtimoiy tayyorgarlikni kuchaytirish hamda institutsional yordam mexanizmlarini uyg'unlashtirish orqali samarali bo'lishi mumkin. Aynan shunday yondashuv migrantlarning psixologik farovonligini ta'minlash bilan birga, jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va hamjihatlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa. O'tkazilgan tahlil va muhokamalar shuni ko'rsatadiki, migrantlar bilan ishlash jarayoni murakkab va ko'p qirrali ijtimoiy-psixologik hodisa bo'lib, u migrantlarning individual psixologik holati, ijtimoiy moslashuvi va qabul qiluvchi jamiyat bilan o'zaro munosabatlari uyg'unligiga bevosita bog'liqdir. Migratsiya shaxs hayotida keskin o'zgarishlarni keltirib chiqarib, yangi madaniy muhit, til, ijtimoiy me'yorlar va rollarga moslashishni talab qiladi. Ushbu jarayon ko'pincha kuchli psixologik stress, xavotir, yolg'izlik hissi va emotsional beqarorlik bilan kechadi, bu esa migrantlar bilan ishlashda chuqur psixologik yondashuv zarurligini taqozo etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, migrantlar bilan ishlashdagi muammolar faqat migrantning shaxsiy xususiyatlari bilan izohlanmaydi, balki qabul qiluvchi jamiyatda mavjud bo'lgan stereotiplar, diskriminatsiya va ijtimoiy masofa bilan ham chambarchas bog'liqdir. Migrantlarga nisbatan salbiy munosabatlar va stigma ularning o'zini past baholashi, ijtimoiy chekinishi yoki psixologik himoya sifatida tajovuzkor xulq-atvorni namoyon etishiga olib kelishi mumkin. Shu bois migrantlar bilan ishlash jarayoni ikki tomonlama yo'nalishga ega bo'lib, bir tomondan migrantlarning psixologik moslashuvini qo'llab-quvvatlashni, ikkinchi tomondan esa qabul qiluvchi jamiyatda tolerantlik va madaniyatlararo tushunishni rivojlantirishni o'z ichiga olishi lozim.

Xulosa qilish mumkinki, migrantlar bilan samarali ishlash individual psixologik yordam, guruhiy qo'llab-quvvatlash, madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish va institutsional yordam mexanizmlarini uyg'unlashtirgan kompleks yondashuv asosida amalga oshirilgandagina barqaror natija beradi. Bunday yondashuv migrantlarning psixologik farovonligini ta'minlash bilan birga, ularning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyasini tezlashtiradi hamda umumiy ijtimoiy barqarorlik va hamjihatlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Berry J. W. Immigration, acculturation, and adaptation // *Applied Psychology*. – 1997. – Vol. 46, № 1. – P. 5–34.
2. Ward C., Bochner S., Furnham A. *The Psychology of Culture Shock*. – 2nd ed. – London: Routledge, 2001. – 368 p.
3. Lazarus R. S., Folkman S. *Stress, Appraisal, and Coping*. – New York: Springer Publishing Company, 1984. – 456 p.

4. Hobfoll S. E. Conservation of Resources: A New Attempt at Conceptualizing Stress // *American Psychologist*. – 1989. – Vol. 44, № 3. – P. 513–524.
5. Tajfel H., Turner J. C. An Integrative Theory of Intergroup Conflict // *The Social Psychology of Intergroup Relations*. – Monterey, CA: Brooks/Cole, 1979. – P. 33–47.
6. Goffman E. *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1963. – 147 p.
7. International Organization for Migration. *World Migration Report 2022*. – Geneva: IOM, 2022. – 520 p.
8. United Nations. *International Migration 2020 Highlights*. – New York: United Nations, 2020. – 44 p.
9. Рыбаковский Л. Л. *Миграция населения: прогнозы, факторы, политика*. – Москва: Наука, 2003. – 256 с.
10. Ионцев В. А. *Международная миграция населения: теория и история изучения*. – Москва: Диалог-МГУ, 1999. – 370 с.
11. Зайончковская Ж. А. *Миграция и интеграция: социально-психологические аспекты* // *Социологические исследования*. – 2016. – № 8. – С. 45–54.
12. Мукомель В. И. *Миграция и социальная интеграция*. – Москва: Институт социологии РАН, 2011. – 324 с.